

CRISTÓBAL ACOSTA (TÀNGER, 1515 - HUELVA, 1594) I LA FLORA DE LES ÍNDIES ORIENTALS

Cristóbal Acosta va nèixer el 1515, probablement a Tànger, ciutat que es trobava sota la sobirania portuguesa en el segle XVI. La seua família, d'origen jueu, potser s'havia refugiat a la ciutat nord-africana arran de les persecucions antisemites de 1497. Acosta va estudiar medicina en una universitat castellana, segurament Salamanca, i a l'abril de 1568 es va embarcar cap a l'Índia amb el seguici de Luiz de Ataíde, que acabava de ser nomenat virrei de Portugal en aquell país. L'expedició va arribar a Goa al setembre i Acosta hi va romandre uns quants anys. A Goa va entrar en contacte amb el gran naturalista portuguès García de Orta. Va treballar com a metge a l'Hospital Reial de Cochín, on va organitzar un jardí botànic, a més de participar en la batalla naval contra els àrabs a Ormuz. Durant aquesta etapa va practicar herboritzacions en la costa Malabar i en altres llocs de l'Índia i

«L'OBRA BOTÀNICA D'ACOSTA PERTANY
AL CORRENT RENAIXENTISTA,
QUE VA DONAR GRAN IMPULS
A LES HERBORITZACIONS REGIONALS
I A LA FLORA EXÒTICA»

va conèixer també de primera mà la cultura xinesa, les riqueses i els seus avenços científicotècnics. Testimonis biogràfics que apareixen al seu *Tractado de las drogas* (1578) i al *Tratado en loor de las mugeres* (1592) indiquen que al voltant del 1570 va tornar a Lisboa fins que al 1576 l'Ajuntament de Burgos el va contractar com a metge i cirurgià de la ciutat, a la qual va dedicar el seu tractat sobre les drogues. Però els arxius indiquen que va deixar el càrrec amb la mort de la seua dona el 1587 i probablement sobre aquesta data es va retirar definitivament a l'ermitori de la Peña de Tharsis. En un tractat posterior de contingut religiós (1592) va relatar la seua vida com a eremita i es veu que hi va continuar exercint de metge i estudiant les plantes medicinals fins que va morir, al voltant de 1594.

La seua obra botànica pertany al corrent renaixentista, que va donar gran impuls a les herboritzacions regionals i a la flora exòtica, en la línia que representen Leonhard Fuchs i Otto Brunfels. El principal interès botànic d'Acosta era l'aplicació terapèutica de les plantes, i seguia el mètode de descripció botànica de Valerius Cordus consistent



Làmines del *Tractado de las drogas* de Cristóbal Acosta fruit de les seues herboritzacions en la costa Malabar i altres llocs de l'Índia.

Imatges d'aquest article extretes de Cristóbal Acosta, 1578. *Tractado de las drogas y medicinas de las Indias Orientales*. Reproducció facsimil de 1996. Vicent García. València.

LIBRO, QUE
trata de las Drogas
medicinales, y de sus
prouechos.



De la Canela. Capitulo I.

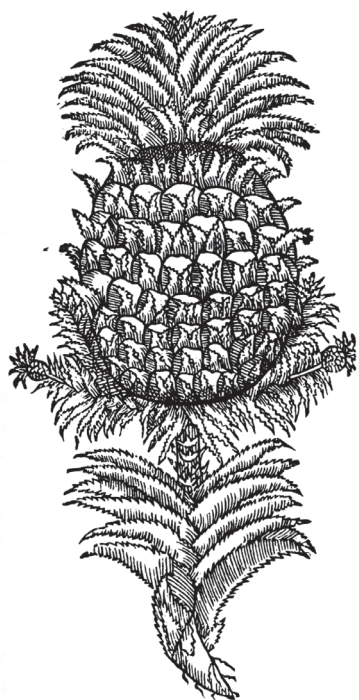


PVES ENTRE las Drogas medicinales, vna de aquellas, de que tanta confusion ha hauido entre los Sabios antiguos, ha sido de la medicinal, odorifera, y grata Canela, bien es de ella primero se trate: la qual es esta, que aqui esta debuxada, por otro ramo del mismo Arbol.

A EL

Ananas.

349



Dcl

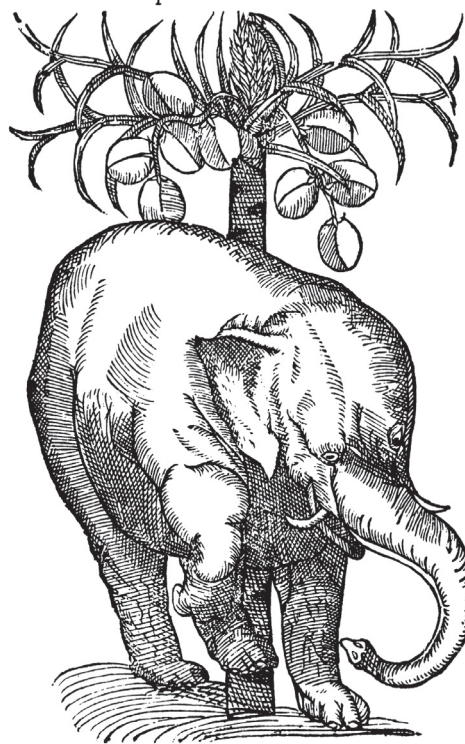
en una descripció general del vegetal i després dels seus elements morfològics: arrel, grifó, fulles, flors, fruits i de l'entorn geogràfic de la planta sense tecnicismes, inclouent-hi la nomenclatura castellana vulgar. L'orientació de la seua principal obra, el *Tractado de las drogas* és molt pragmàtica en funció de les propietats terapèutiques i els usos comercials i industrials de les plantes descrites. El *Tractado* d'Acosta no és merament descriptiu, sinó que inclou referències a les tècniques d'obtenció i preparació de remeis, als abusos fraudulents o a detalls sobre la comercialització i el preu de les plantes.

En l'última etapa de la seua vida, el 1592, Cristóbal Acosta va imprimir dos llibres dedicats a la reflexió moral: *Tratado en contra y pro de la vida solitaria. Con otros dos tratados uno de la Religión y Religioso, otro contra los hombres que mal viven...* i un altre *Tratado en loor de las mugeres, y de la castidad, honestidad, constancia, silencio y justicia: con otras muchas particularidades, y varias historias. Dirigido a la serenísima señora Infanta Doña Catalina de Austria...* Aquests tractats mostren una preocupació per la mort i l'espiritualitat, i Acosta hi lloa les virtuts de la dona cristiana en el mateix sentit que Lluís Vives o Fray Luis de León.

L'obra botànica d'Acosta gaudí d'una ampla difusió a Europa gràcies a la versió llatina feta per Charles de l'Écluse (Carolus Clusius) i publicada per la famosa impremta de Plantin a Anvers. Clusius va compendiar les

18

Elephante arimado a la Palma.



obres botàniques d'Acosta, García de Orta i Nicolás Monardes en successives edicions, després de descobrir els importants treballs hispanoportuguesos durant un llarg viatge per la Península Ibèrica el 1564. Havia quedat impressionat pels *Coloquios dos simples*, de García de Orta, i el va traduir al llatí sota el títol de *Aromatum et simplicium aliquot medicamentorum apud indos nascentium historia* (1567). En la *Dedicatoria* comentava Clusius: «En el viatge per Espanya vaig trobar casualment un llibre publicat a Goa que acabava d'arribar de les Índies orientals, escrit en llengua lusitana, i em va agradar tant que vaig decidir publicar la història dels aromes i les plantes de les Índies...»

Atret per la flora exòtica i pels descobriments de noves plantes a les Índies orientals i occidentals, Clusius va assumir una tasca de difusió europea de la botànica hispanolusitana. En un viatge a Anglaterra va conèixer el *Tractado de las drogas...* de Cristóbal Acosta, el va traduir al llatí i el va imprimir el 1582 sota el títol de *Aromatum et medicamentorum in orientali India nascentium liber*, als tallers de Plantin. Les dimensions comercials, industrials i científiques de les noves plantes exòtiques procedents de les Índies van donar importància als treballs dels nostres botànics i metges renaixentistes.

JOSEP L. BARONA

Catedràtic d'Història de la Ciència, Universitat de València